

«Тасдиқ мекунам»

Ректори Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба
номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ
доктори илмҳои педагогӣ, профессор

Сафарзода М.В.

аз «_____» с. 2026

ТАҚРИЗИ МУАССИСАИ ПЕШБАР

ба диссертатсияи Савруллозода Ҳанифа Саврулло дар мавзӯи «Методикаи баландбардории салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи ихтисоси «технология (таълими меҳнат)» бо воситаи ҳунари милли (дар мисоли вилояти Хатлон)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 5.3 – Педагогика (5.3.10.11 – Назария ва технологияи таълими меҳнат ва дизайн)

Мутобиқати мавзӯ ва муҳтавои диссертатсия ба шиносномаи илмӣ. Мазмуну мундариҷаи диссертатсия ба соҳаҳои таҳқиқоти зерини шиносномаи ихтисоси 5.3-Педагогика (5.3.10.11-Назария ва технологияи таълими меҳнат ва дизайн) мувофиқ мебошад.

Мубрами мавзӯи таҳқиқ. Баҳри рушди маърифатнокии ҷомеа ба ҳунари милли ва омӯзонидани ин ганҷинаи миллати бофарҳанги тоҷик ва зарурати тағйирёбии инфрасохтори деҳот, Асосгузори сулҳу ваҳдати милли-Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон солҳои 2019-2021-ро “Солҳои рушди деҳот, сайёҳӣ ва ҳунари мардумӣ” эълон намуданд. Иқдоми мазкур баҳри эҳёи ҳунари ҳунармандии халқи тоҷик аз давраҳои қадим то ба имрӯз мусоидат намуда, фарҳанги оламшумули мардуми моро муаррифӣ карда истодааст.

Солҳои охир дар ҷумҳурӣ бо ибтикори Асосгузори сулҳу ваҳдати милли - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба рушди ҳунари милли диққати махсус дода мешавад. Аз ин рӯ, дар ҷомеаи муосир омода кардани омӯзгорони ояндаи технология (таълими меҳнат) ба фаъолияти касбӣ, сатҳи баланди таҳассусӣ, малакаи муошират, ҳавасмандӣ ва талаботи тағйирёбандаи ҷомеа ба омӯзиши ҳунари милли вобастагӣ дорад. Ин раванд ба ҳунари милли низ алоқаманд аст.

Қобили зикр аст, ки Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷиҳати ҳавасмандгардонӣ ва имтиёздихӣ ба рушди ҳунари мардумӣ таваҷҷуҳи бештар дода, ба ташкил ёфтани ҷойҳои нави корӣ ва бештар шудани

имконияти иҷтимоию иқтисодии оилаҳо шароити мусоид фароҳам меоварад.

Қобили зикр аст, ки ҳунарҳои мардумӣ беҳтарин навъҳои санъат буда, ҳамеша ба ҳаёти инсон алоқаманд мебошанд. Ҳунарҳои мардумӣ фарҳанги зебоидӯстии ҳар халқу миллатро таҷассум намуда, на танҳо эҷоди асарҳои санъат, балки дастгирии ҳунармандони мардумиро, ки эҷодкорони зебоӣ ҳастанд, нишон медиҳад. Ҳунар дар ҳама давраи замони рисолати созандагии халқияту миллатҳо ва рушди нумуи соҳаҳои иҷро менамояд. Таҷрибаҳои таърихӣ низ исбот менамоянд, ки бештари кишварҳои олам тавассути фарҳанг ва ҳунарҳои милливу мардумиашон худро ба оламиён шиносонидаанд. Хусусан, ҳунарҳои мардумӣ яке аз падидаҳои муҳими фарҳанги миллии тоҷикон ва навъҳои гуногуни он ба шумор мераванд. Гарчанде мардуми тоҷик аз даврҳои қадим то ин ҳама арҷгузори ва эҳтиромашро ба ҳунару ҳунармандӣ ва анъанаҳои миллии худ меорад, вале раванди ҷаҳонишавӣ ҳатари аз байн бурдани ҳунарҳои мардумиро ба миён овардааст.

Аз ин рӯ, мақсади эҳё намудани ҳунарҳои мардумӣ, рушди тақвият бахшидани он ва дар ин замина дарёфти ҳунармандони болаёқат яке аз масъалаҳои муҳим дар баҳши фарҳанги мамлакат буда, Асосгузори сулҳу ваҳдати миллии-Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон бо ташаббусҳои созандаашон дар ин самт заминаи бузурге дар рушди ҳунарҳои мардумӣ гузоштаанд. Зеро чуноне ки маълум аст, тоҷикон мардуми кӯҳанбунёду меҳнатдӯст буда, дар самти ҳунарҳои гуногуни мардумӣ таърихи кӯҳан доранд ва метавонанд ин анъанаҳои мероси миллии ниёгонамонро идома диҳанд. Ин раванд, бахусус дар шароити ҷаҳонишавӣ барои ҳар миллати давлат хеле муҳим аст. Зеро ин раванд солҳои охир беш аз пеш вусъат ёфта, дар баробари арзишҳои маънавӣ намунаҳои ҳунарҳои мардумӣ низ аз марзи як давлат фаротар рафта, мавриди истифодаи умум қарор мегиранд.

Баландбардории салоҳиятҳои касбӣ дар омӯзгорони ояндаи технология (таълими меҳнат) тавассути ҳунарҳои миллии аз он ҷиҳат муҳим мебошад, ки он на танҳо ба тақмили методикаи таълим, балки ба рушди шахсият, дарки амиқи арзишҳои миллии фарҳангӣ, бедории ҳудушиносии миллии ва қобилияти интиқоли ин арзишҳо ба наслҳои оянда мусоидат мекунад.

Вобаста ба ин, бо дастгирии Президенти мамлакат расму оинҳои мардумӣ ба танзим дароварда шуда, беҳтарин анъанаву суннатҳои аҷдодӣ эҳё мегарданд. Аз ин рӯ, дар ҷумҳурии давра ба давра

ҳавасмандгардонӣ ва имтиёзгузориҳои ин намуди фаъолият, яъне рушди ҳунарҳои мардумӣ аз ҷониби Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон саривақтӣ ва бисёр муҳим арзёбӣ мегардад, ки метавонад сабаби ташкил шудани ҳазорҳо ҷойи нави кор ва ба ин восита беҳтар шудани имконияти иҷтимоию иқтисодии оилаҳо гардад. Дар «Феҳристи миллии мероси фарҳанги ғайримоддӣ» 107 касбу ҳунари тоҷикон сабт шуда, алҳол шумораи онҳо мутобиқи таҳқиқоти олимони Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотии фарҳанг ва иттилоот, ба 112 адад мерасад. Гулдӯзии чакан (соли 2018), кирмакпарварӣ ва истехсоли абрешим (соли 2022), атлас ва адрасбофӣ (соли 2023), зарҳалкорӣ (соли 2023) ба рӯйхати репрезентативии ЮНЕСКО дохил гардидаанд.

Дараҷаи асосноккунии гузоришҳои илмӣ, ҳулосаҳо, пешниҳод, ки дар диссертатсия оварда шудаанд. Гузоришҳои илмӣ, ҳулосаҳо ва пешниҳодҳо, ки дар диссертатсияи Савруллозода Ҳанифа Саврулло баён шудаанд, дорои дараҷаи баланди асоснокии назариявӣ ва таҷрибавӣ мебошанд.

Асоснокии натиҷаҳои илмӣ, ҳулосаҳо ва пешниҳодҳои дар диссертатсия пешниҳодшуда бо истифода аз маҷмуи усулҳои назариявӣ ва таҷрибавии таҳқиқ таъмин карда шудаанд. Дар раванди таҳқиқ санадҳои меъёрии ҳуқуқии соҳаи маориф, концепсияҳо ва стратегияҳои рушди таҳсилот, корҳои илмӣ олимони ватанӣ ва хориҷӣ оид ба масъалаҳои методикаи баландбардории салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи ихтисоси «технология (таълими меҳнат)» бо воситаи ҳунарҳои миллий, инчунин таҳқиқи марбут ба таълими технология (таълими меҳнат) мавриди омӯзиш ва таҳлили амиқ қарор гирифтаанд.

Эътимоднокии натиҷаҳои бадастомада ба таҳлили вазъи воқеии методикаи баландбардории салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи ихтисоси «технология (таълими меҳнат)» дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон, омӯзиши нақшаву барномаҳои таълимӣ, мушоҳидаи раванди таълим, пурсишнома ва суҳбат бо омӯзгорону донишҷӯён, инчунин натиҷаҳои озмоиши педагогӣ асос ёфтаанд. Дар раванди таҳқиқ маълумоти ҷамъовардашуда бо истифода аз усулҳои муқоисавӣ, таҳлиلى ва оморӣ коркард гардида, дурустӣ ва объективияти натиҷаҳо таъмин карда шуданд.

Гузоришҳои илмӣ, ҳулосаҳо ва пешниҳодҳо, ки дар диссертатсияи Савруллозода Ҳанифа Саврулло баён шудаанд, дорои дараҷаи баланди асосноккунии назариявӣ ва таҷрибавӣ мебошанд.

Ҳулосаҳо ва пешниҳодҳои илмӣ диссертатсия аз натиҷаҳои таҳқиқи назариявӣ ва таҷрибавӣ бармеоянд ва ба ҳалли масъалаҳои

баландбардории салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи ихтисоси «технология (таълими меҳнат)» равона шудаанд.

Дарачаи умумии асосноккунии назариявӣ ва таҷрибавии натиҷаҳои имкон медиҳад, ки ҳулосаҳои диссертатсия бо итминон ҳамчун дастоварди мустақили илмӣ ва амалии муаллиф қабул гарданд.

1. *Навгонии илмӣ таҳқиқ ва саҳеҳии натиҷаҳои гирифташуда.* Навгонии илмӣ пажӯҳиши Савруллозода Ҳанифа Саврулло дар он ифода меёбад, ки муаллиф масъалаҳои методикаи баландбардории салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи ихтисоси «технология (таълими меҳнат)»-ро дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шароити комплексӣ мавриди омӯзиш қарор додааст.

Бори нахуст амсилаи бисёрҷузъии баландбардории салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи технология (таълими меҳнат) бо воситаи ҳунароҳои миллӣ, ки аз се марҳилаи пайдарпай (сохторӣ-мазмунӣ, ҳамоҳангӣ-методологӣ ва татбиқӣ-намоишӣ) иборат буда, ба хусусиятҳои минтақавии вилояти Хатлон мувофиқат менамояд, таҳия ва пешниҳод гардидааст.

Омилҳои самарабахши омода намудани омӯзгорони ояндаи технология (таълими меҳнат) бо воситаи ҳунароҳои мардумӣ (омилҳои дохилӣ, берунӣ, иҷтимоӣ-фарҳангӣ, методӣ ва моддӣ-техникӣ) муайян ва тасниф карда шудаанд, ки дар асоси онҳо метавон раванди тайёрии касбиро дар донишгоҳҳои педагогӣ ба таври илмӣ ва асоснок роҳандозӣ намуд.

Барои арзёбии сатҳи баландбардории салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи технология (таълими меҳнат) дар ҳолати истифодаи ҳунароҳои миллӣ меёриҳои илмӣ асоснокшуда (дарки назариявӣ, ташаққули малакаҳои амалӣ ва омодагии касбӣ) ва нишондиҳандаҳои чорсатҳа (баланд, кифоя, суст, сифрӣ) барои онҳо пешниҳод гардидаанд, ки ба таҳлили дақиқи натиҷаҳои таълим имкон медиҳанд.

Дар доираи таҳқиқ заминаҳои назариявӣ ва методии тақмили низоми омодагии касбии омӯзгорони ояндаи самти технология (таълими меҳнат) пешниҳод шудаанд. Дар заминаи таҳлили ҳамаҷонибаи таърихӣ фарҳангӣ ва илмӣ педагогӣ, бори нахуст дар педагогикаи тоҷик мафҳум, сохтор ва ҷузъҳои салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи фанни технология (таълими меҳнат) дар марбут бо истифодаи ҳунароҳои миллӣ ба таври илмӣ асоснок ва мушаххас карда шудааст, ки ин ба тақмили методикаи таълими тахассусӣ дар самти тайёрии касбӣ мусоидат менамояд.

Саҳеҳӣ ва эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ бо таъя ба таҳлили адабиёти илмӣ-педагогӣ, санадҳои меъёрӣ-ҳуқуқии соҳаи маориф, омӯзиши таҷрибаи муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ, истифодаи усулҳои мушоҳида, пурсишнома, суҳбат, таҳлили ҳуҷҷатҳои таълимӣ ва озмоиши педагогӣ таъмин гардидааст. Натиҷаҳои бадастомада дар раванди озмоиши педагогӣ санҷида шуда, бо истифода аз усулҳои таҳлилий ва омории коркард шудаанд. Мутобиқати ҳулосаҳо ба мақсад ва вазифаҳои таҳқиқ, инчунин тасдиқи амалии самаранокии тавсияҳои пешниҳодшуда, саҳеҳӣ ва асоснокии натиҷаҳои илмии диссертатсияро таъмин менамояд.

2. Аҳаммияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия. Натиҷаҳои илмии таҳқиқи Савруллозода Ҳанифа Саврулло дорои аҳаммияти назаррас буда, ҳам дар сатҳи назариявӣ ва ҳам дар сатҳи амалии рушди соҳаи педагогикаи касбӣ ва методикаи таълими технология (таълими меҳнат) ҷойгоҳи арзанда доранд.

Аҳаммияти илмии таҳқиқ дар таҳия ва тақмили асосҳои назариявӣю методии методикаи баландбардории салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи ихтисоси «технология (таълими меҳнат)» дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ифода меёбад. Дар диссертатсия роҳҳо ва шартҳои педагогии баланд бардоштани сифати омодагии касбии омӯзгорони ояндаи технология (таълими меҳнат) муайян гардида, нақши ҳунариҳои миллӣ дар баландбардории салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи технология (таълими меҳнат) дар тақмили раванди таълим асоснок карда шудааст.

Аҳаммияти амалии таҳқиқ дар он зоҳир мегардад, ки дар асоси натиҷаҳои бадастомада амсилаи баландбардории салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи фанни технология (таълими меҳнат) бо воситаи ҳунариҳои миллӣ коркард ва ба раванди таълимии донишгоҳҳои педагогӣ пешниҳод карда шудааст. Барои татбиқи ин амсила дастурҳои таълимӣ-методӣ, тавсияҳои педагогӣ ва маҷмуи супоришҳои амалӣ оид ба омӯзиши ҳунариҳои миллӣ дар заминаи вилояти Хатлон таҳия гардидаанд, ки метавонанд дар фаъолияти омӯзгорони донишгоҳҳо ва мактабҳои миёнаи ҷумҳурӣ истифода шаванд. Натиҷаҳои озмоиши педагогӣ самаранокии методикаи пешниҳодшударо исбот намуда, тавсияҳои амалӣ оид ба тақмили нақшаҳои таълимӣ, ғанӣ гардонидани мундариҷаи фанҳои тахассусӣ ва интихоби бо унсурҳои ҳунариҳои мардумӣ дар донишгоҳҳои педагогӣ пешниҳод карда шудаанд.

Аҳаммияти иқтисодии таҳқиқ дар он зоҳир мегардад, ки татбиқи тавсияҳои пешниҳодшуда метавонанд ба баланд шудани самаранокии

фаъолияти муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ, истифодаи маҳсадноки захираҳои таълимӣ ва омода намудани мутахассисони ҷавобгӯ ба талаботи бозори меҳнат мусоидат намоянд.

Аҳаммияти иҷтимоии таҳқиқ бо саҳмгузори дар беҳтар гардидани сифати таҳсилот, баланд бардоштани сатҳи касбияти омӯзгорони ояндаи технология (таълими меҳнат) ва омода намудани мутахассисони дорои салоҳиятҳои муосири касбӣ алоқаманд мебошад. Татбиқи натиҷаҳои таҳқиқ метавонад барои рушди сармояи инсонӣ, таҳкими ихтидори илмӣ-маърифатии ҷомеа ва пешрафти низоми маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон заминаи мусоид фароҳам оварад.

3. Саҳми шахсии докталаби дараҷаи илмӣ: Диссертатсия аз ҷониби унвонҷӯ мустақилона анҷом дода шуда, дар асоси натиҷаҳои илмии ҳосилгардида мақолаҳои илмӣ ба ҷоп расидаанд, ғайр аз ин, масъалаҳои таҳқиқшаванда дар якҷанд конференсияҳои илмӣ дар шакли гузориш муҳокима гардид.

4. Интишорот аз рӯи мавзӯи диссертатсия: Натиҷаҳои таҳқиқ дар 10 интишороти муаллиф инъикос ёфтаан, ки аз онҳо 4-адад мақолаҳои илмӣ дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба нашррасида ва боқимонда мақолаҳои дар дигар нашрияҳо бачопрасида ва маводҳои конференсияҳои илмиро ташкил медиҳанд.

5. Арзёбии мазмуни диссертатсия ва дараҷаи ба итмом расидани он. Сохтор ва ҳаҷми диссертатсия. Мазмуни диссертатсия ба мавзӯи таҳқиқ мувофиқ буда, масъалаҳои назариявӣ, методӣ ва амалии баландбардории салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи ихтисоси «технология (таълими меҳнат)» дар шароити муосирро фаро мегирад. Дар қор таҳлили адабиёти илмӣ-педагогӣ, санадҳои меъёрӣ-ҳуқуқӣ, таҷрибаи муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ва натиҷаҳои озмоиши педагогӣ ба таври пайдарпай ва мантиқӣ пешниҳод гардидаанд. Муаллиф тавонистааст масъалаҳои асосии таҳқиқро ҳамаҷониба баррасӣ намуда, хулосаҳои илмӣ ва тавсияҳои амалии асоснок пешниҳод намояд. Аз рӯи мазмун ва сохтор диссертатсия таҳқиқи мустақили илмӣ анҷомёфта буда, ҳамаи қисматҳои он бо ҳам алоқаманд ва ба ҳалли мақсад ва вазифаҳои гузошташуда равона гардидаанд. Ҳаҷми қор ба талаботи муқарраргардидаи диссертатсияҳои номзадӣ мутобиқ буда, дараҷаи баитмомрасии он барои ҳимоя мусбат арзёбӣ мегардад.

Сохтор ва ҳаҷми диссертатсия. Диссертатсия аз «Муқаддима», «Тавсифи умумии таҳқиқ», се боб, бахши «Хулосаҳо», «Тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳо», «Рӯйхати адабиёт», «Интишорот аз

рӯйи мавзуи диссертатсия» иборат аст. Ҳаҷми умумии диссертатсия аз 184 саҳифаи матни компютерӣ бо ёрии протсессори матнии Microsoft Word ҳарфчиншуда иборат буда, 1 расм, 14 ҷадвал ва 8 диаграммаро дар бар гирифтааст. Рақамгузорию расму ҷадвалҳо барои ҳар се боби диссертатсия умумӣ буда, рӯйхати адабиёт фарогири 197 номгӯй мебошад.

Дар маҷмӯъ, диссертатсия аз нуқтаи назари мазмунӣ, сохторӣ ва методӣ пурра ва бо сифати баланд ба анҷом расидааст ва барои арзёбии илмӣ ва истифодаи амалӣ ба таври кофӣ асоснок мебошад.

Дар муқаддима аҳаммияти мавзуи таҳқиқшаванда асоснок карда шуда, дараҷаи омӯзиши он арзёбӣ гардида, объекту мавзуи таҳқиқ, ҳадафу вазифаҳои он, асосҳои назариявӣю методологӣ, навгониҳои илмӣ ва аҳаммияти назариявӣю амалӣ муайян карда шуданд.

Боби якуми диссертатсия “Асосҳои назариявӣ-методиҳои баландбардории салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи технология (таълими меҳнат) бо воситаи ҳунариҳои миллӣ” ном дошта, аз се зербоб иборат аст.

Дар зербоби 1.1. оид ба рушди таърихии ҳунариҳои анъанавии тоҷик ҳамчун асоси методологии тайёрии омӯзгорон маълумот дода шудааст.

Тоҷикон яке аз қадимтарин халқҳои кишоварзии Осиё мебошанд, ки таърихи этникашон бо қабилҳои ҳиндуаврупоӣ алоқаманд аст. Қадимтарин маданиятҳои кишоварзӣ дар ҳудуди Тоҷикистон ба ҳазорсолаи 6 п.м тааллуқ доранд. Аҷдодони тоҷикон - бохтариҳо, тахориҳо, суғдҳо, портҳо, марғиониҳо, фарғониҳо, хоразмиҳо, истаравшаниҳо ва қабилҳои кӯчманчии сакоиҳо ва кангюиҳо дорои маданияти баланди моддӣ ва маънавӣ буданд.

Ҳунариҳои мардумӣ дар Хатлонзамин аз нимаи дууми асри XIX оғоз шуда, то солҳои 90 – уми асри XX босуръат раванҷи ривож меёфт. Мардуми ҳунарманди Хатлонзамин касбу ҳунари худро аз насл ба насл мерос гузошта, то замони мо оварда расониданд.

Яке аз соҳаҳои пешрафта, соҳаи бофандагӣ буд, ки ба он бештар қонуни духтарон машғул буданд. Ҳунармандони минтақаи Хатлон аз пахта ришта ресида, аз он риштаҳо дар дастгоҳҳо матоъҳои пахтагин мебофтанд. Дар баробари ин, ришта ҳам ба фурӯш бароварда мешуд. Ба гуфтаи қаҳрамони халқи тоҷик Садриддин Айни, дар Хатлон истехсоли чит, карбос, карбосшоҳӣ ва алочабофӣ хеле тараққӣ карда буд. Маҳсули дасти бофандагони хатлонӣ бо матоъҳои ҳунармандони шаҳрҳои

марказии Осиёи Миёна, Самарқанду Бухоро рақобатпазир буданд, зеро бо сифати баланд бофтаю дӯхта мешуданд.

Пажӯҳиши зербоби 1.2. дар бораи нақши ҳунарҳои миллӣ дар баландбардории салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи технология (таълими меҳнат) сурат гирифтааст.

Фанни технология (таълими меҳнат) дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҳама фанни муҳим ва ба амалия мақсаднок равонагардида, махсуб меёбад. «Дар айни замон ба илми технология беш аз 200 самт ё соҳа мансуб мебошад».

Ҳоло талабот ба омӯзгор ва сифатҳои шахсии омӯзгори фанни технология (таълими меҳнат) рӯз аз рӯз тағйиру такмил ёфта истодааст.

Дар зербоби 1.3. таҳлили методии тайёрии касбии омӯзгорони технология (таълими меҳнат) дар истифода намудани ҳунарҳои халқӣ (дар мисоли вилояти Хатлон) мавриди омӯзиш қарор дода шудааст.

Омӯзиши ҳунарҳои мардумӣ ва ба ҳаёти мактабӣ ворид кардани анъанаҳои мардумӣ, шаклҳои фарҳанги миллӣ, азхудкунии ҳунарҳои мардумӣ талаботи воқеии ҷамъияти муосирро инъикос менамояд, ки дар он тамоюли аз нав барқароркунӣ ва истифодаи эҷодии онҳо вучуд дорад. Омӯзгор ҳамчун симои амаликунандаи асосӣ дар раванди азхудкунии анъанаҳои бадеии мардумӣ баранда ва эҳёкунандаи ҳунарҳои анъанавии тоҷикӣ буда, мероси бойи аҷдодиро ба насли наврас меомӯзонад.

Таълими ҳунарҳои мардумӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёна барои аз синни мактабӣ бедор намудани эҳсосоти ифтихори миллӣ, ватандӯстӣ, меҳнатдӯстӣ ва зебоипарастӣ мусоидат мекунад.

Боби дууми диссертатсия «Таҳлили вазъи мавҷудаи омӯзиши ҳунарҳои миллӣ ва тайёрии касбии омӯзгорони технология (таълими меҳнат) дар донишгоҳҳои педагогӣ» ном дорад. Дар ин боб дар ҳаҷми се параграф таҳқиқ анҷом дода шудааст.

Муаллиф дар зербоби якуми боби дуум таҳлили таҷрибаи омӯзиши ҳунарҳои миллӣ дар дарсҳои технология (таълими меҳнат барои духтарон) дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии вилояти Хатлонро мавриди пажӯҳиш қарор дода аст.

Мақсади асосии зербоби мазкур аз он иборат аст, ки таҷрибаи мавҷудаи истифодаи ҳунарҳои миллӣ дар раванди таълими фанни «Технология (таълими меҳнат)» (баҳши махсуси таълими меҳнат барои духтарон) дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии вилояти Хатлон ба таври ҳамаҷониба омӯхта ва мавриди таҳлили амиқи илмӣ қарор дода шавад. Ин мақсад аз эътирофи он ҳақиқат сарчашма мегирад, ки

хунарҳои миллии тоҷикон, аз қабилӣ кешбоғӣ, гулдӯзӣ, зардӯзӣ, атласбоғӣ ва кашададӯзӣ, на танҳо воситаи тарбияи эстетикӣ ва меҳнатӣ, балки заминаи мустаҳкамаи ташаккули салоҳиятҳои касбии омӯзгорони оянда низ мебошанд. Аз ин рӯ, омӯхтани вазъи кунунии таълими ин ҳунарҳо дар мактабҳо барои коркарди методикаи самараноки баландбардории салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи технология (таълими меҳнат) дар донишгоҳҳои педагогӣ зарурати ҷавобӣ илмӣ ва амалӣ дорад.

Дар зербоби 2.2. вазъи омода намудани омӯзгорони ояндаи фанни технология (таълими меҳнат) дар донишгоҳҳои педагогӣ оид ба истифодаи ҳунарҳои милли аз ҷониби муаллиф ба риштаи таҳқиқ кашада шудааст.

Маълум аст, ки ҳамаи касбҳоро, аввалан, устод - омӯзгор ёд медиҳад. Саводи аввалинро ҳам омӯзгор медиҳад. Барои ҳамин дар байни тамоми касбҳо касби омӯзгорӣ, муаллимӣ ниҳоят шарафнок ва масъулиятнок аст.

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон низоми оморасозии омӯзгорони ояндаи фанни технология (таълими меҳнат) дар шабакаи васеи муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ амалӣ мегардад. Дар айнаи замон, тибқи маълумоти расмӣ Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Маркази милли тестии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳашт муассисаи пешбари омӯзгорӣ ва техникӣ муаллимони ояндаи ин ихтисосро тайёр менамоянд.

Зербоби 2.3. оид ба омилҳои самарабахши омода намудани омӯзгорони ояндаи технология (таълими меҳнат) бо воситаи ҳунарҳои мардумӣ бахшида шудааст.

Татбиқи дониш ва малақаҳои анъанаҳои милли дар ҷараёни таълимию тарбиявӣ ба баланд шудани сифати оморасозии касбии омӯзгорони ояндаи технология (таълими меҳнат) манфиатовар аст.

Ҳангоми омӯзиши маҳорати кори омӯзгорони ояндаи технология (таълими меҳнат) диссертант андешаҳои зеринро пешниҳод намудааст:

– истифодаи ҳунарҳои мардумӣ бидуни дониши назариявӣ ва малақаҳои баланди омӯзгорӣ, омода намудани мутахассиси соҳибистеъдод ғайриимкон аст;

– омӯзгорон бояд, дар ҳар як намуди ҳунарҳои милли дониш ва малакаи амалӣ дошта бошанд: дӯзандагии либосҳои чакан, гулдӯзӣ, қуроқдӯзӣ, истеҳсоли маснуот бо намунаҳои тиллоӣ, истеҳсоли дӯзандагии сӯзанӣ, гулдӯзӣ (атлас, адрас, беқасаб), ки дар сатҳи баланд

ичро карда мешаванд;

– онҳо вазифадоранд, ки методикаи таълими асосҳои ҳунароҳои мардумиро донанд ва қобилияти худро дар раванди таълими ҷавонон истифода баранд.

Боби сеюми диссертатсия «Методикаи баландбардории салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи технология (таълими меҳнат) бо воситаи ҳунароҳои миллӣ ва натиҷаҳои озмоиши педагогӣ» ном дорад. Дар зербоби 3.1. амсилаи баландбардории салоҳияти касбии омӯзгорони ояндаи технология (таълими меҳнат) бо воситаи ҳунароҳои миллӣ таҳия гардидааст.

Дар зербоби 3.1 муаллиф дар тақвияти ба натиҷаҳои таҳлилии параграфҳои ёдшуда ва бо назардошти хусусиятҳои минтақавии вилояти Хатлон, намунаи муосир ва самараноки омодаسازی кадрҳои педагогӣ дар самти таълими фанни технология (таълими меҳнат) – яъне амсила ва методикаи инноватсионии тақмили салоҳиятҳои касбиро пешниҳод менамояд.

Дар зербоби 3.2. диссертант усулҳои истифодаи ҳунароҳои миллиро дар таъкику ва баландбардории салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи технология (таълими меҳнат) пешниҳод намудааст.

Ҳунароҳои мардумӣ ҳамчун манбаи таҷриба дар фаъолияти эҷодӣ ва таҷрибаи педагогии аҳоли муҳимтарин воситаи рушди шахсӣ, меҳнатӣ, эстетикӣ, технологӣ буда, дар педагогика ҳамчун ҷузъи муҳими омодагии касбӣ ва педагогии омӯзгорони оянда ба ҳисоб мераванд.

Барои рушд ва ҷорӣ кардани ҳунароҳои мардумии тоҷикӣ дар ҷараёни таълими технология (таълими меҳнат), омӯзиши мунтазами онҳо дар заминаи тамаддуни фарҳангиву педагогӣ зарур аст.

Дар зербоби 3.3. – и диссертатсия муаллиф таъкику ва гузаронидани озмоиши педагогӣ оид ба баландбардории салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи технология (таълими меҳнат)-ро бо воситаи ҳунароҳои миллӣ ва таҳлили натиҷаҳои он мавриди пажӯҳиш қарор додааст.

Вобаста ба сохтор ва нақшаи кори диссертатсионӣ муаллиф вазифаҳои асосии сатҳи дарки назариявии омӯзгорони ояндаи технология (таълими меҳнат)-ро дар самти ҳунароҳои мардумӣ муайян намудааст. Ҳунароҳои мардумӣ дар омода намудани омӯзгорони ояндаи технология (таълими меҳнат) ва баъди хулосаи корҳои таҷрибавӣ-санҷишӣ. Вазифаи асосӣ муайян намудани ақидаи омӯзгорони ояндаи технология (таълими меҳнат) барои истифодаи ҳунароҳои мардумӣ дар

омоданамоии низоми МТОК факултети техникӣ ва технологиии МДТ «ДДБ ба номи Носири Хусрав», донишҷӯёни МДТ «ДДК ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ», иборат буд. Дар назарсанҷӣ 320 донишҷӯ фаъолона иштирок намуданд.

Саволҳо мувофиқ ба савияи дониш ва маҳорату малакаи донишҷӯён вобаста ба барномаи азхудгардида, тартиб дода шуд. Дар рафти гузаронидани озмоишӣ-педагогӣ нуқтаи назари ҳайати устодон ва хатмкунандагон низ ба инобат гирифта шуд. Ҳар як саволнома мазмун ва ҳадафи санҷидаи паҳлуҳои гуногуни таълими технология (таълими меҳнат) дар фаъолияти касбии омӯзгорони ояндаро дар бар гирифт.

Ба андешаи муаллиф, самаранокии натиҷаҳои бадастомада асосан ба истифодаи усулҳои фаъоли таълим, татбиқи технологияҳои иттилоотӣ- коммуникатсионӣ ва ҷорӣ намудани муносибати босалоҳият дар раванди таълим вобаста мебошад. Озмоиши педагогӣ собит намуд, ки чунин равишҳо ба ташаккули қобилияти мустақилона ҳалли масъалаҳо, баланд шудани сатҳи тафаккури мантиқӣ ва рушди салоҳиятҳои касбии донишҷӯён мусоидат мекунад. Дар маҷмӯъ, натиҷаҳои озмоиш самаранокии модели пешниҳодшударо тасдиқ намуда, имконияти истифодаи онро дар амалияи муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ асоснок месозанд.

6. Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Тартиби таҳияи диссертатсия ва автореферат ба талаботи «Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсия, автореферати диссертатсия ва дигар маводди илмӣ» (Фармоиши раиси Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 27 декабри соли 2024 таҳти № 493) мувофиқ буда, автореферати диссертатсия мазмуни мухтасари диссертатсияро ифода карда, тасаввуроти аниқро дойр ба моҳияти таҳқиқи гузаронидашуда ва натиҷаҳои бадастовардаи муаллиф медиҳад. Натиҷаҳои бадастомада, эътимодноӣ, хулосаву тавсияҳо тибқи талаботи Комиссия ва Дастурамал аз ҷиҳати илмию-методӣ асоснок карда шуда, дар сатҳи зарурӣ бо тавсияву пешниҳодҳои назариявӣ ва амалӣ, мисол ва ҷадвалҳо таъмин аст.

7. Мутобиқати тахассуси илмӣ довталаб ба дараҷаи илмӣ. Тахассуси илмӣ довталаб Савруллозода Ҳанифа Саврулло ба ихтисоси илмӣ дархостшаванда 5.3–Педагогика (5.3.10.11–Назария ва технологияи таълими меҳнат ва дизайн) мувофиқат мекунад.

Таҳқиқи диссертатсионӣ аз ин ҷиҳат қобили дастгирӣ мебошад.

8. Эродҳо ва ҳолатҳои баҳсталаб оид ба диссертатсия. Новобаста аз дастоварду муваффақиятҳо ва пешниҳодоти ҳавасмандона диссертатсияи мазкур аз норасоиҳо ва ғалатҳое, ки хусусияти ҷузъӣ доранд, ҳолӣ нест ва камбудии ҷойдошта сифати баланди илмӣ диссертатсияро коста намегардонад. Ба инобат гирифтани онҳо дар таҳқиқоти ояндаи диссертант самаранок арзёбӣ мегардад.

Бо вучуди баҳои мусбате, ки дар тақриз баён гардид, дар рисолаи мазкур баъзе камбудии, ҳолатҳои баҳсталаб, имлои грамматикӣ ҷой доранд, ки дар байни онҳо ҳолатҳои зеринро метавон ҷудо намуд:

1) Беҳтар мебуд, ки муҳаққиқ методҳои гуногуни баландбардории салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи ихтисоси «технология (таълими меҳнат)» - ро дар диссертатсия возеҳтар нишон меод;

2) Дар зербоби 2 – юми боби 3 – юм усулҳои истифодаи ҳунариҳои миллии дар ташаккул ва баландбардории салоҳиятҳои касбии омӯзгори ояндаи технология (таълими меҳнат) дар ҳаҷми 12 саҳифаи ҷопӣ таҳлил карда шудааст. Агар дар ин зербоб камбудии ва таҳлили муқоисавӣ бо таҷрибаи кишварҳои пешрафта васеътар таҳлил карда мешуданд, сифати кор беҳтар мегардид;

3) Озмоиши педагогӣ, гарчанде самаранок нишон дода шудааст, вале тавсифи шароити гузаронидан, меъёрҳо ва нишондиҳандаҳои интихоби гурӯҳҳои озмоишӣ метавонанд муфассалтар бошанд;

4) Дар диссертатсия баъзе ҳатогиҳои имлоӣ ва техникӣ дида мешавад, ки ислоҳшаванда буда, ба арзиши таҳқиқи анҷомёфта таъсири манфӣ намерасонад.

Автореферати диссертатсия тибқи тартиби муқарраргардида, барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ таҳия гардида, мазмуни асосии кори таҳқиқиро инъикос менамояд ва дар он натиҷаҳои назариявии илмӣ асоснок гардида, шарҳи пурраи худро ёфтаанд.

9. Хулосаи умумӣ оид ба диссертатсия. Хулоса, диссертатсияи Савруллозода Ҳанифа Саврулло дар мавзӯи «Методикаи баландбардории салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи ихтисоси «технология (таълими меҳнат)» бо воситаи ҳунариҳои миллии (дар мисоли вилояти Хатлон)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 5.3 – Педагогика (5.3.10.11–Назария ва технологияи таълими меҳнат ва дизайн) дар сатҳи зарурии илмӣ анҷом ёфта, аз ҷиҳати мазмун ва талаботи мавҷуда мутобиқ мебошад.

Диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 5.3 –

Педагогика (5.3.10.11–Назария ва технологияи таълими меҳнат ва дизайн) мебошад.

Тақризи муассисаи пешбар дар асоси муқаррароти бандҳои 76-79 ва 81-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30.06.2021, №267 тасдиқ гардидааст, таҳия ва пешниҳод шудааст.

Тақриз аз ҷониби Қодирова Д.Т., номзади илмҳои педагогӣ, дотсенти кафедраи методикаи таълими физика ва технологияи материалҳои Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ омода гардидааст.

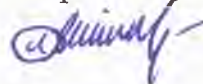
Тақриз дар ҷаласаи ғайринавбатии кафедраи методикаи таълими физика ва технологияи материалҳо муҳокима ва тасдиқ карда шудааст (протоколи №12, 29.07.2026).

Дар ҷаласаи кафедра иштирок доштанд: 20 нафар.

Натиҷаи овоздиҳӣ: тарафдор - 20 нафар, зид - нест, бетараф - нест.

Раиси ҷаласа:

н.и.п., дотсент, декани факултети физика,
математика ва информатика

 Самариддинова З.Н.

Эксперт:

н.и.п., дотсент

Қодирова Д.Т.

Котиби илмӣ ҷаласа:

н.и.п., муаллими калон

Аламова Х.Т.

Имзоҳои Самариддинова З.Н., Қодирова Д.Т., ва Аламова Х.Т.-ро тасдиқ мекунам.

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои
махсуси ДДК ба номи А. Рӯдакӣ

 Давлатзода М.А.

Суроға: 735360, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Кӯлоб, кӯч. С. Сафаров 16

Тел.: (8 33 22) 2 35 06, (8 33 22) 2 36 26

Факс: (8 33 22) 3 35 06

Сомона: www.kgu.tj

E-mail: info@kgu.tj

«_____» _____ с. 2026